

Борщівська гімназія
Балаклійської міської ради Харківської області

Конспект уроку всесвітньої історії у 9 класі

**Французьке суспільство наприкінці XVIII ст. Доба
Просвітництва. «Причини та початок Французької
революції.» Декларація прав людини і
громадянина. Конституція 1791 р.**

Учитель історії

Гнідь О.І.

Тема. Французьке суспільство наприкінці XVIII ст. Доба Просвітництва. «Причини та початок Французької революції.» Декларація прав людини і громадянина. Конституція 1791 р.

Мета. охарактеризувати французьке суспільство наприкінці XVIII ст. Ознайомити учнів із становищем Франції напередодні революції 1789 року. Виділити ті чинники, які були причиною революційних подій. Звернути увагу учнів на роль французьких просвітителів у розгортанні буржуазної революції і прослідкувати хід подій на I етапі. Визначити місце Декларації прав людини і громадянина та Конституції 1791р. в французькій законодавчій базі та міжнародно-правових стандартах;

формувати уміння і навички аналізувати історичні події і факти (співставляти, виділяти головне, робити висновки), здоров'язберігаючу компетентність, удосконалювати навички практичної роботи на основі тексту підручника (вибирати потрібну інформацію і заносити правильні записи у таблицю), розвивати уміння працювати з історичними картами та поняттями;

виховувати майбутніх політиків через призму історичних подій, поглиблювати світогляд учнів шляхом самостійної роботи і співпраці в групах.

Обладнання: підручник «Всесвітня історія. 9 клас» О.В.Гісем, О.О. Мартинюк., 2009 рік, видавництво «Генеза»; атлас «Всесвітня історія. 9 клас»;

Тип уроку: засвоєння нових знань та вмінь .

Поняття: «Генеральні штати», «Установчі збори», «Бастилія», «Декларація прав людини і громадянина», «Конституція», «Законодавчі збори», «Національний Конвент», «республіка», «державний переворот».

Основні дати: 5 травня 1789 р. – скликання Генеральних штатів; 14липня 1789 р. — взяття Бастилії, початок Французької революції; 26 серпня 1789 р. — прийняття «Декларації прав людини та громадянина»; 4–11 серпня 1789 р. — ухвалення Установчим збором декретів про відміну феодальних повинностей; 3 вересня 1791 р. — прийняття Конституції; 22 вересня 1792 р. — Франція оголошена республікою.

Історичні діячі: Людовік XVI, Г. Вольтер, Монтеск'є, Д.Дідро, Ж,Ж,Руссо.

Хід уроку.

I. Організаційний момент(підготовка учнів до уроку та навчальної діяльності, створення позитивної атмосфери).

Релаксація Подумайте про власний настрій, у якому ви починали вправу. За допомогою ходи продемонструйте різний настрій. Кожен рух виконуйте протягом 13-ти секунд. Рухайтесь як:

- 1) дуже втомлена людина;
- 2) щаслива людина, яка отримала радісну звістку;
- 3) людина, яка постійно чогось боїться;
- 4) геній, який отримав Нобелівську премію;
- 5) людина, у якої «нечиста» совість;
- 6) канатоходець, який рухається по дроту.

Повертаючись на своє місце, покажіть настрій, у якому перебуваєте зараз

II. Актуалізація опорних знань.

Підготовка до сприйняття нової теми.

Робота з історичними поняттями

З'ясувати визначення поняття «**революція**» та алгоритм вивчення революцій (причини, учасники, основні події, результати і наслідки).

Революція – (від лат. *revolutio* — розгортання, переворот) — 1. Докорінна якісна зміна, різкий стрибкоподібний перехід від одного якісного стану до іншого, від старого до нового в розвитку явищ природи, суспільства чи пізнання (напр., промислова революція, науковотехнічна революція, культурна революція, інформаційна революція тощо).

«Мозковий штурм»

1. Чи бувають безпричинні революції?
2. Які причини здебільшого переважали в ході відомих вам революцій?
3. Користуючись картою атласа « Французька революція кінця XVII ст.», виконайте завдання:
 - ✓ Покажіть на карті Францію, назвіть держави з якими межувала Франція;
 - ✓ Яке місто було її столицею, назвіть французькі провінції.
4. Що таке абсолютна монархія? Які факти свідчили про складання абсолютизму у Франції за правління Людовика XIV?
5. Що таке Просвітництво? Якими були погляди просвітителів на суспільство й державу?
Просвітництво — ідейний рух к. XVII–XVIII ст., заснований на раціоналізмі, розповсюдженні знань, визнанні природних і політичних прав людини.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель: розгляньте уважно картину на сторінці 17

Учитель: поділіться своїми почуттями і емоціями, які виникли у вас зараз.

Припустіть, що зображено на картині.

Припущення учнів (бунт, облога будівлі, заколот, революція).

Учитель. На картині зображена одна з революційних подій і саме з неї і почалася революція. **Припустіть, в якій країні вона сталася?**

Правильно, це революція, яка сталася у Франції. Подія, зображена на картині – це штурм фортеці - в'язниці Бастилії 14 липня 1789 р. , а пісня — це гімн революційної Франції — "Марсельєза". Її створив у роки революції (в 1792 році) не професійний композитор, а інженер Руже де Ліль за одну ніч.

IV . Представлення теми та очікуваних результатів

Учитель оголошує тему уроку, формулює очікувані результати (*Записати тему в зошит*).

Діти, сьогодні ми з вами відправляємось у Францію XVIII ст , і тема нашого уроку сьогодні звучить так «Причини та початок Французької революції. «Декларація прав людини і громадянина.» Конституція 1791 р.»

Завдання нашого уроку:

- Дізнатися як виникла революція, випадково чи ні?;
- познайомитися з основними подіями революції;
- зрозуміти вплив історичних особистостей на розвиток подій;
- проаналізувати прийняття «Декларації прав людини і громадянина» та Конституції 1791 року та дати їм історичну оцінку.

V. Вивчення нового матеріалу

Велика Французька революція стала «історичним Рубіконом» в житті європейських народів. Вона ліквідувала рештки феодально-кріпосницьких пережитків, сформувала ідеї гуманізму, що втілилися в словах «Свобода, рівність і братерство», проте вона ж спричинила появу гільйотини, знищення величезної кількості людей. **Якими ж були причини революційних подій у Франції? Чи була революція неминучою?**

Ось питання, на які нам належить дати відповідь на цьому уроці.

1. Становище Франції наприкінці XVIII ст., причини революції.

Робота з атласом. Завдання (спільне для всіх):

Розгляньте карту атласу, с.2 і виконайте завдання:

Назвіть держави, з якими межувала Франція.

Перелічить французькі провінції. Чи мала країна вихід до моря?

Учитель.

В кінці XVIII ст. Франція залишилася аграрною країною, де основне населення – селяни, що знаходяться в феодальній залежності від дворян.

Питання: Чи могла успішно розвиватися промисловість у країні, де міцні феодальні порядки?

Учитель. Франція мала великий торговий і військовий флот і була могутньою морською колоніальною державою. Але це була країна класичного капіталізму, в якій у XVIII ст. промисловий переворот не відбувся.

Робота в групах

Група 1. Лабораторно-практична робота.

Завдання: Ознайомитися з документами і виконати логічні завдання (*роздатковий матеріал*).

Картка 1

З "Подорожі по Франції" Артура Юнга.

Я був у Сен-Жерменському абатстві... Це найбагатше абатство в усій Франції; абат одержує 3000 ліврів прибутку. Я втрачаю терпіння, коли бачу подібний розподіл таких величезних доходів; це годиться для X, але не для XVIII ст. Скільки ферм можна було б заснувати на четверту частину цього доходу! Яку ріпу, капусту, картоплю, конюшину, яких баранів і яку вовну можна було б одержати! Хіба вони не кращі, ніж товстий кабан-священник? Я шукаю гарних фермерів, а зустрічаю лише ченців і державні в'язниці! [Новая история в документах и материалах. Вып 1 /под ред. Н.М.Лукина, В.М.Дёмина. – М.,1934, с. 109-112].

Логічні завдання.

1. Порівняйте прибутки французьких селян і церкви.
2. Який висновок можна зробити про становище селянства?

Група 2

Інформативна картка № 2

Промисловість	Заохочувалося створення мануфактури, абсолютна монархія надавала власникам пільги та привілеї. Уряд створював спеціальні робітничі будинки і госпіталі для забезпечення мануфактур робочою силою. Процвітало виробництво предметів розкоші. Галузі промисловості, орієнтовані на масовий попит (суконна, виробництво полотна, металообробна), перебували у стані занепаду. Деяких успіхів досягли вугільна, металургійна, бавовняна галузі
---------------	--

Технічне оснащення Англії і Франції наприкінці XVIII ст.		
Техніка	1790 р.	
	Англія	Франція
Прядильні машини типу «Джентрі»	20 000	900
Машина Аркрайта	143	8

1. Які галузі промисловості розвивалися у Франції?
2. На підставі даних таблиці порівняйте промисловий розвиток Франції і Англії наприкінці XVIII ст.

Робота з підручником та зображенням (стор. 10)

Учитель. Розгляньте таблицю на стор. 10 підручника і дайте відповідь на запитання.

Запитання

1. Скільки станів існувало?
2. Чому перший і другий стани влаштовував існуючий стан речей?
3. Чим були невдоволені представники третього стану?
4. Про що розповідає нам ця карикатура?

Підбиваючи підсумки групової роботи, вчителю необхідно підкреслити, що в надрах феодальної системи господарювання склалися форми нового, капіталістичного ладу. У Франції розвивалася криза абсолютизму.

Учитель.

Главою уряду у Франції був король. Саме до нього кожен з міністрів приходив з доповіддю; лише король ухвалював рішення. Посади при дворі купувалися та продавалися або передавалися у спадок, міста втратили своє самоврядування, король полював і влаштовував бали, казна була порожня.

Зовнішня політика Франції зазнала низки невдач: у Семирічній війні (1756–1763 рр.) їй довелося зіткнутися з Англією. В результаті Франція вимушена була поступитися Англії Канадою в Північній Америці, а також майже всіма завойованими територіями в Індії. Франція втрачала вплив на міжнародній арені. Знесилений війнами і поборами народ ремствував.

Учитель пропонує учням сформулювати причини Французької революції.

Причини революції:

- Суперечності між розвитком ринкових відносин у країні та застарілим соціально-економічним і політичним ладом феодальної Франції.
- Несправедливість станового поділу суспільства та податкової політики.
- Засилля абсолютизму.

(Причини революції фіксуються в схемі-конспекті уроку).

3. Французьке Просвітительство

У ч и т е л ь. Задовго до революції феодальний лад критикували передові мислителі, які виступали за рівність і справедливість, свободу думки. Таких людей почали називати просвітителями. Суть просвітницьких ідей: переконання в одвічному розумі природи, прагнення перебудувати суспільство на засадах розуму, тобто зробити природним.

Головна сила цього процесу — знання, а причина бідуваль людей — нещасття.

Випереджальне завдання

Раніше ви отримали завдання самостійно опрацювати біографію видатних Просвітителів Франції 18 ст.

Основні ідеї французьких просвітителів

Ставлення просвітителів	Вольтер	Монтеск'є	Руссо	Дідро
До держави				
До релігії та церкви				

По завершенні роботи вчитель робить **висновок**: ідеї французьких просвітителів стали ідейною передумовою революції; вони справили величезний вплив на розвиток суспільної думки в Європі та в усьому світі. **Акцентується увага на гаслі «Свобода, рівність і братерство!».**

Релаксійна хвилинка

Вправа «Напиши слово»: «Зараз ми будемо писати слово у незвичний спосіб (на дошці написане слово «закінчення»). Учні, стоячи, за інструкціями вчителя виконують завдання:

Букву З – «пишемо» носом (кажемо і виконуємо),

Букву А – підборіддям,

Букву К – правим плечем,

Букву І – лівим плечем,

Букву Н – «пишемо» правим ліктем,

Букву Ч – лівим ліктем,

Букву Е – правим коліном,

Букву Н – лівим коліном,

Букву Н – правою ногою,

а Я – «хвостиком»

4. Початок революції.

Революція, початком якої був 1789 р., у Франції увійшла в історію як буржуазна. Яким був перебіг основних подій перших років революції? Відповідь ви зможете віднайти самостійно у тексті підручника і зробити записи у відповідні колонки таблиці.

Самостійна робота учнів з матеріалом підручника с.12-14 і складання хронологічної таблиці (заповнення пропусків)

Дата	Подія
5 травня 1789 р.	

	Депутати третього стану проголосили себе Національними зборами
20 червня 1789 р.	
20 червня 1789 р.	Відмова короля визнати вимоги депутатів третього стану. Рішення депутатів третього стану не розходиться
	Ухвалення Національними зборами назви «Установчі»
	Штурм та захоплення Бастилії. Визнання королем законності Установчих зборів
4–11 серпня 1789 р.	

4. «Декларація прав людини і громадянина».

Розмах революційної боротьби підштовхнув Установчі збори до ухвалення у 1789 році «Декларації прав людини і громадянина». Вона стала прологом до майбутньої конституції і лягла в основу прийнятих у XIX столітті буржуазних конституцій усіх європейських держав.

Лабораторно-практична робота.

(Завдання спільне. Пропонується працювати методом створення «Банку ідей». Готується як роздатковий матеріал)

Завдання:

1. Які ідеї французьких просвітників лягли в основу «Декларації прав людини і громадянина».
2. Чи можна зміст документу назвати демократичним?

Декларація прав людини і громадянина

Представники французького народу... вважаючи, що... забуття прав людини і зневага до них є єдиними причинами суспільних бід і вад уряду, прийняли рішення викласти в урочистій декларації природні, невід'ємні й священні права людини...

...Національні збори... проголошують... такі права людини і громадянина:

1. *Люди народжуються і залишаються вільними й рівними в правах.*
2. *Метою кожної держави є забезпечення природних і невід'ємних прав людини. Такими є свобода, власність, безпека і опір гнобленню.*
3. *Джерело суверенітету ґрунтується... в нації.*
4. *Свобода полягає в можливості робити все, що не шкодить іншому. ...Обмеження можуть бути визначені тільки законом.*
5. *Закон може забороняти лише діяння, шкідливі для суспільства. Усе інше, що не заборонено законом, те дозволено...*
6. *...Усім громадянам, зважаючи на їх рівність перед законом, відкритий однаковою мірою доступ до всіх суспільних посад, місць і служб згідно з їх здібностями...*
7. *Ніхто не може піддатися звинуваченню, затриманню або ув'язненню, окрім випадків, передбачених законом...*
8. *...Ніхто не може бути покараний інакше, як через закон...*
9. *...Кожний вважається невинним, поки не встановлено зворотне...*
10. *Ніхто не повинен зазнавати перешкод у висловлюванні своїх думок, навіть релігійних...*

11. Вільне висловлювання думок і поглядів є одним з найдорогоцінніших прав людини; кожний громадянин... може висловлюватися, писати й друкувати вільно, під загрозою відповідальності лише за зловживання цією свободою у випадках, передбачених законом.

12. ...Внески... повинні розподілятися рівномірно між усіма громадянами відповідно до їх статків.

15. Суспільство має право вимагати звіт у кожної посадової особи про доручену їй частину управління.

16. Суспільство, в якому не забезпечене користування правами й не проведено поділу влади, не має Конституції.

17. ...Власність є правом недоторканим і священним ...ніхто не може бути позбавлений її інакше, як... згідно із законом... і за умови справедливого і попереднього відшкодування.

(Діти звітуються по черзі, озвучуючи кожен раз одну ідею, записану на окремому аркуші. Аркуш прикріплюється на дошці)

Прогнозовані ідеї:

- Принцип національного верховенства;
- Люди народжуються «вільними і рівними у правах»;
- «свобода, власність, безпека і опір гнобленню» – природні права людини;
- Свобода полягає у праві робити все, що не шкодить іншому;
- Закони повинні бути однакові для всіх.

Висновок. Отже, «Декларація прав людини і громадянина» відіграла прогресивну роль у розвитку Франції і інших країн Європи. Вона вказала шлях боротьби проти абсолютизму і феодалізму, проголосила загальнолюдські принципи рівності людей у правах і перед законом, ідею народовладдя.

Конституція 1791 року. (Коментоване читання підручника стор.15)

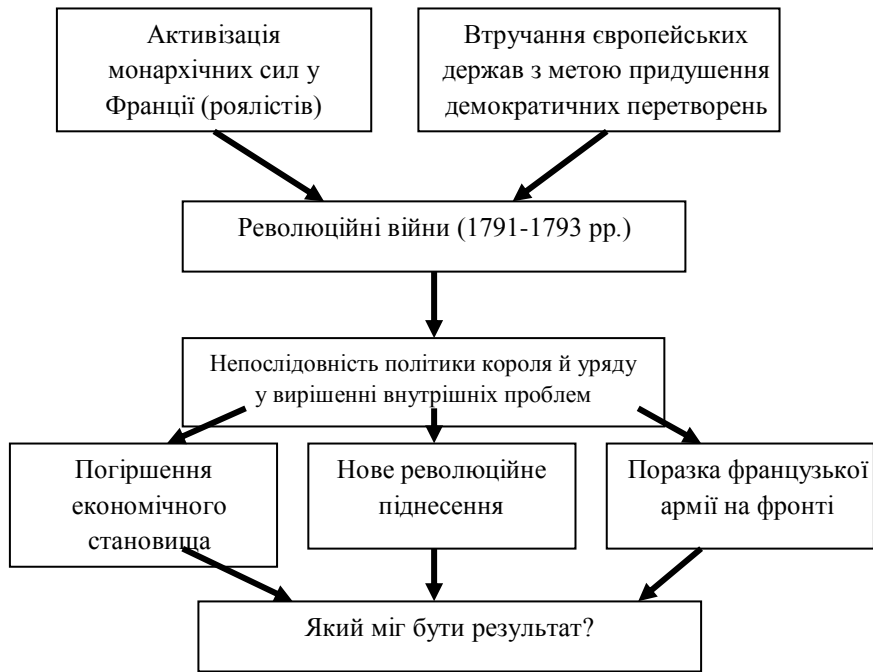
У вересні 1791 року Установчі збори прийняли конституцію Франції .

1. Яку форму правління закріплювала У Франції Конституція 1791 р.?
2. Як Конституція розподіляє державну владу ?

Конституція як основний закон держави визначає суспільно-політичний лад, ступінь демократії суспільства. Французька Конституція 1791 року проголосила конституційну монархію. Створення цього документа вимагає вкрай серйозного підходу. Основний закон незалежної України створювався майже 5 років і був затверджений лише у 1996 році. В основу української Конституції, як і конституції інших демократичних держав, було покладено «Декларацію прав людини і громадянина».

4. Повалення монархії та встановлення республіки.

Робота з логічною схемою.

Прогнозована відповідь:

Позбавлення короля Людовіка XVI влади.

/До схеми прикріплюється аркуш із написом «10 серпня 1792 року – усунення Людовіка XVI від влади, проголошення Франції республікою». Поруч прикріплюється визначення поняття республік./

Республіка – форма державного правління, при якій вища державна влада належить обраним представницьким органам влади.

VI. Закріплення матеріалу уроку

1. Вкажіть основні причини Французької революції кінця XVIII ст.
2. Назвіть не менше трьох французьких просвітителів, ідеї яких стали ідеологічними передумовами революції.
3. Початком революції вважається... (подія, дата).
4. Головне гасло французької революції.
5. декларація прав людини і громадянина була проголошена... року.
6. Першу Конституцію Франції було прийнято ... року.
7. 10 серпня 1792 року проголошення Франції ...

Проблемне питання.

Чи була революція неминучою?

VII. Підсумки уроку.

Велика французька буржуазна революція зіграла важливу роль у поваленні абсолютизму у Франції, а пізніше й у всій Європі.

Щодо підсумків революції, необхідно зазначити, що саме ідеї революціонерів відіграли вирішальну роль у подальшому розвитку політичної думки. Крім того, Велика французька буржуазна революція заклала основи демократичної традиції у Франції і в Європі; вона показала, що монархія не є єдиною можливою формою правління; дала можливість розвитку капіталістичних відносин у Франції. А Конституція Франції XVIII ст. по праву вважається найдемократичнішою конституцією свого часу.

VIII. Домашнє завдання.

1. Опрацюйте §1 стор 10-17.;
2. Виконайте завдання контурної карти «Французька революція кінця XVIII ст.»
3. Продовжіть складання таблиці «Основні події Французької революції кінця XVIII ст.»